

**Ли Туйаара Макаровна,
воспитатель МБОУ “Мар-Кюельская
средняя общеобразовательная школа”
Сунтарский улус (район)**

Оҕо дорҕоону арааран истэр уонна чуолкайдык сангарар үөрүйэбин сайыннарыы.

Оҕо дорҕоону арааран истэр уонна чуолкайдык сангарар үөрүйэбин сайыннарыыга араас оонньуулары туһаныахха сөп. Оскуолаҕа киириэн иннинээҕи саастаах оҕо чуолкайдык сангарарга уонна граматаҕа үөрэнэргэ бэлэмнээх буолара ирдэнэр. Ол аата тыл дорҕоонун, тыл сүһүөбүн састаабын уонна этии туһунан өйдөбүлү интэрииситиһилиэхтээх. Тылга ханнык дорҕооннор ситимнэһэллэрин сатаан истэр уонна быһаарар оҕо, аҕыны уонна суругу түргэнник ылынар. Граматаҕа үөрэтэргэ уонна дорҕоону сөпкө истэргэ араас материаллары туһаныахха сөп. Оҕо интэриэһин тардар сыалтан араас кэрэхсэбиллээх оонньуулары, эрчиллилэри, дьарыктары ыытыахха сөп. Араас оонньуулары табатык туһаннахха, оонньуу көмөтүнэн оҕо түргэнник ылынар уонна билэр буолар. Оҕо дорҕоону сөпкө, сатаан истэригэр араас ньымалары туһанан элбэҕи ситиһиэххэ сөп. Күннээҕи олоххо, иллэн кэмнэ, биирдиилээн дьарыкка оонньуу сэргэх, интэриэһинэй буолар.

Оонньуулар::

Дидактической оонньуу: “Кубиктар” Сыала: Оҕо истэр, толкуйдуур дьоҕурун сайыннарыы. Бүтэй, аһаҕас дорҕоону арааран истии. Оонньуу быраабылата: Оҕо иннигэр 1 кыһыл, 1 от күөх кубиктар тураллар (картонтан оҥоруллубут). Оонньууну ыытааччы аһаҕас эбэтэр бүтэй дорҕоону этэр. Аһаҕас дорҕоону эттэбинэ оҕо кыһыл кубигы үрүөхтээх уонна миэстэтиттэн сыбарытар, эбэтэр бүтэй дорҕоону эттэбинэ от күөх кубигы үрүөхтээх.

Оонньуу: “Елкабытын кизгэтэбит” Сыала: Дорҕоону арааран истэргэ уонна тылы сүһүөхтүүргэ эрчийии. Оонньуу бастакы көрүнэ: Оҕо иннигэр араас ойуулаах төгүрүк карточкалар сыталлар. Оҕо елканы ол төгүрүктэринэн кизгэтиэхтээх. Оонньуу ыытааччы соруудах биэрэр. Холобур С дорҕоон диир, оччоҕо оҕо С дорҕооно иһиллэр ойуулаах карточканы талан, сөпкө сангаран, чуолкайдык этэн ойууну ыйыыр. Ити курдук хас да этиллибит дорҕоонноох ойууларынан кизгэтэр, сыһыарар. Оонньуу иккис көрүнэ: Оонньууну сүһүөхтээн сангарарга эмиэ ыытыллар. Оҕо елканы биир, онтон икки, онтон үс сүһүөхтэн турар тыллаах ойууларынан кизгэтэр.

Оонньуу: “Тыл дорҕоонун быһаар” Сыала: Тылга бастакы дорҕоону таба быһаарарга үөрэтии, толкуйдуур дьоҕурун сайыннарыы. Оонньуу барыта Хас биирдии оҕоҕо араас предмет ойууламмыт карточкалара уонна фишка түнэтиллэр. Оонньуу ыытааччы ханнык аһаҕас дорҕоону этэр да, оҕо ол дорҕоонтон саҕаланар ойууну фишканын саба уулар. Барытын толору, сөпкө уурбут оҕо кыайыылаах тахсар. Ити курдук бүтэй дорҕоонно эмиэ оонньотуохха сөп.

Оонньуу: “Сибэккиилээх хонуу” Сыала Оҕо истэр дьоҕурун хамсаныылаах оонньуу нөҕүө туһаныы. Майгыннаһар дорҕооннору араара истэр истэр үөрүйэбин сайыннарыы. Оонньуу барыта Хонууга икки араас өнөөх сибэккилэр сыталлар, кыһыл уонна араҕас.

Оџоџо икки погремушка бизриллэр, араџас уонна халлаан күөх. Сорудаџы сөпкө толоруу, холобур С уонна З дорџооннору арааран истии. С – дорџоонно розовай погремушканы тыаһатар уонна кыһыл өгнөөх сибэкки аттыгар барар. Онтон З – дорџоонно араџас сибэккигэ тийэр уонна халлаан күөх погремушканы тыаһатар.